

Z katedier

Potenciál vybraných obcí CHKO Biele Karpaty

Ing.arch. Eva Putrová, CSc.

Východiskami pre architektonicko-urbanistickú tvorbu v prostredí obce sú:

- súčasný stav obce, t.j. potenciál chápáný ako súhrn daností, ktoré sú v obci a v jej okolí k dispozícii a
- limity, t.j. vnútorné a vonkajšie obmedzenia využívania územia a krajiny (ekologické, ekonomicke, majetkovo - vlastnícke, kultúrno - historické, technické ...).

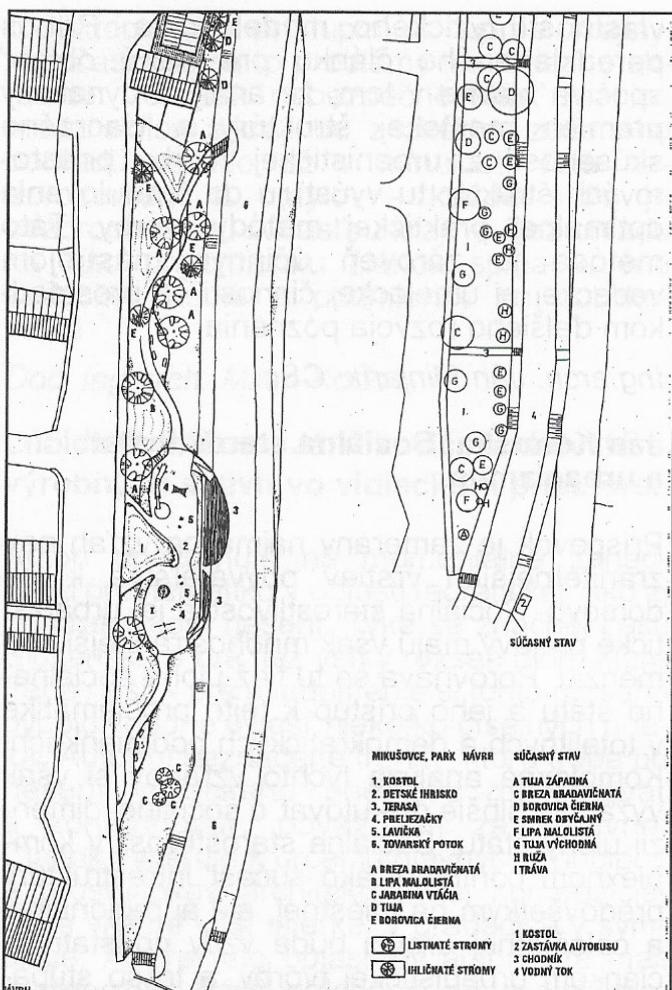
Súčasný potenciál obce predstavuje hodnoty vo forme stavebných fondov, občianskeho a technického vybavenia, pracovných príležitostí, rekreácie, ďalej hodnoty vo forme počtu a štruktúry obyvateľstva, hodnoty v podobe ľudských schopností a kultúrnej úrovne obyvateľstva, ako aj hodnoty okolitého krajinného prostredia. Riešitelia si preto dali za cieľ preskúmať súčasný stav niektorých obcí, preveriť možnosti ich rekreačného využitia a nájsť také hodnoty, ktoré by sa stali cieľom turistov aj príležitostných návštěvníkov obce. Za týmto účelom boli navštívené obce Krivoklát, Červený Kameň, Lednica, ktoré sa nachádzajú na území CHKO a Mikušovce, Chocholná-Velčice, ktoré sa nachádzajú v dotykovej, resp. násťupnej zóne CHKO.

Z prieskumov a z rozhovorov so starostami obcí je možné vysvetliť nasledovný záver:

- Súčasný potenciál predstavuje bohatá tradícia a história obcí, vysoká hodnota zachovanej ľudovej architektúry ako aj vysoká hodnota krajinného zázemia. Z hľadiska atraktívnosti prostredia pre návštěvníkov obce bude dôležitá atraktívnosť krajinného zázemia, charakterizovaná dostupnosťou krajinných dominánt - skalných útvarov a zaujímavých rastlinných enkláv, priaznivou moduláciou terénu umožňujúcou vytvárať rôzny systém turistických náučných chodníkov a trás ako aj dostupnosťou historických krajinných dominánt - zrúcanín stredovekých hradov opradených historiou a legendami. Z hľadiska atraktívnosti vnútorného prostredia obce bude dôležitá hodnota ľudovej architektúry obytných aj hospodárskych budov (humná, sušiarne ovocia, mlyny, pálenice a pod.)

- Pre súčasný potenciál obcí je charakteristická vysoká migrácia obyvateľstva za pracovnými príležitosťami a nepriaznivá sociálno-demografická skladba. Väčšina aktívnych obyvateľov obcí odchádza za prácou do miest. Mladí ľudia zostávajú bývať v mestách, v blízkosti pracovných príležitostí a rozmanitejší ponuky služieb a výbavenia. Na víkendy sa vracajú s deťmi do rodnych obcí. V obciach je tak prevaha obyvateľstva vyšších vekových skupín, ktorí pravdepodobne nebudú mať záujem rozvíjať ďalšie aktivity prospiešné obci.

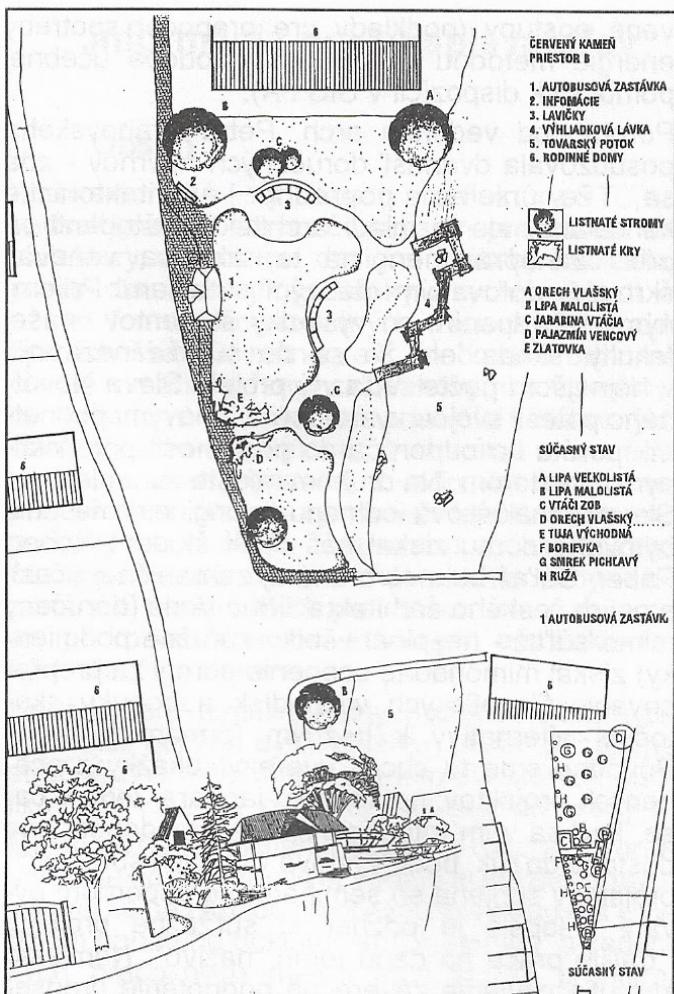
- Pre súčasný potenciál obcí je charakteristická kvalita obytného prostredia a nedostatočné

využívanie bytového fondu. Na jednej strane sú to chátrajúce domy pôvodnej ľudovej architektúry, na druhej strane nové domy rôznej architektonickej hodnoty. Asi tretina domov v zástavbe obcí je pôvodných a mnohé z nich sú v zlom stave. Dôležitým faktom sú aj nedoriešené vlastnícke vzťahy. Chátrajúce neobývané domy majú spravidla viacerých majiteľov. Rozhodovanie o ich rekonštrukcii a ďalšom využití naráža na rodinné spory vyplývajúce z nedoriešených majetkoprávnych vzťahov. V obciach chýbajú možnosti krátkodobého ubytovania. Poskytovanie ubytovania na súkromí nie je rozšírené. Chýba odvaha u miestneho obyvateľstva pustiť sa do nových aktivít. Budovanie súkromných penziónov obyvatelmi obce bez finančných dotácií, pôžičiek, či sponzorských príspevkov nie je reálne.

- Kvalitu obytného prostredia spoluvtvára aj zásobovanie základnými potravinami a príležitostné služby. V každej obci sa nachádza obchod a krčma. Chýba malé bufetové či reštauračné zariadenie s ponukou rýchleho, prípadne špeciálneho domáce občerstvenia, spojené s predajom domácich výrobkov. Podľa dopytu môže byť aj sezónneho charakteru. Z tohto pohľadu vysoko hodnotíme predaj ovčiarskych výrobkov v poľnohospodárskej farme v Červenom Kameni. V každej obci by mali byť základné zdravotnícke služby, oprávárenské služby, holičstvo a kaderníctvo, knižnica s archívom, prípadne videotéku.

- Do kvality obytného prostredia patrí aj zásobovanie pitnou vodou a likvidácia domového odpadu a splaškov. V niektorých obciach nie je vybudovaný vodovod ani kanalizácia (Krivoklát, Lednica).

Pre zlepšenie uvedeného stavu považujeme zaistiť stabilitu obyvateľov obce. To vyžaduje zabezpečiť priaznivé podmienky pre bývanie najmä mladých ľudí a zlepšiť úroveň obytného prostredia. S tým súvisí kvalita urbanistického a architektonického riešenia zástavby obcí, rekonštrukcia nielen pamiatkových objektov ale celkové zlepšenie stavu všetkých objektov, oživenie vnútorných verejných priestorov, riešenie technickej infraštruktúry, dopravy, atď. Ďalšou

podmienkou stability obyvateľstva sú pracovné príležitosti, nachádzajúce sa v mieste bydliska alebo v priaznivej dostupnej vzdialenosťi. Väčšinu pracovných príležitostí poskytujú mestá. Ďalšie pracovné príležitosti v obciach bude poskytovať turistický ruch, služby, v menšej mieri poľnohospodárska a lesná výroba.

Veľký dôraz sa kladie na samostatnú aktivitu obyvateľov obce, čo by sa malo prejaviť potvrdením vlastnej identity a ekonomickej samostatnosti obce. Akí podnikaví a aktívni budú obyvatelia, tak budú obce vyzeráť a budú príťažlivé aj pre návštěvníkov.

Problematika riešenia ďalšieho rozvoja obce je legislatívne zakotvená v Programe obnovy dediny. Jedným z cieľov Programu obnovy je regenerácia vnútorného prostredia a okolia obce. Programy obnovy by mali vyústiť do spracovania alebo aktualizácie územného plánu obce a následne do ďalších projektov dotvorenia vnútorných priestorov obce. Aj keď mnohé obce majú Programy obnovy spracované, ich realizácia je postupná a závislá na finančných možnostiach tej-ktorej obce.

Termín "obnova" krajiny a vnútorných priestorov obce zavedený Programom obnovy dediny, nevystihuje celkom danú problematiku. Vzhľadom na vcelku priaznivý stav, aj keď rôznu architektonickú úroveň objektov, používame výraz dotvorenie prostredia obce a krajiny.

Riešenie prostredia dediny a jej okolia vyžaduje postihnúť väčšiu podrobnosť, než ako je riešená v územnom pláne. Zároveň je aj nevyhnutné vychádzať z komplexného posúdenia problémov obce. Takéto komplexné pochopenie problematiky predstavuje "Metodický postup pre dotvorenie priestorov obce a krajiny" (uvedený v publikácii "Rozvoj potenciálu vybraných obcí v CHKO Biele Karpaty", dielčia časť GU č. 1/581/95 "Revitalizácia kopanic v CHKO Biele Karpaty a vznik nových aktivít ako predpoklad pre trvale udržateľný život", kolektív FA STU).

